

הקשר והחולשה

שאלות עיון בפרק ח'

- א. עיינו בפרק ח' – לימדו עם המצודות ומפרשי הנביא.
על מנת להבין את ההקשר לנושאים עליהם מדבר הנביא נחזור שוב לפרקי אחז, פקח בן רמליהו, ורצין מלך רם, במלכים ובדברי הימים.
אחז מלך יהודה – מלכים ב' פרק ט"ז –
דברי הימים ב' פרק כ"ח
פקח בן רמליהו – מלך ישראל – מלכים ב' פרק ט"ו פסוקים כ"ג-ל"ב
- ב. דמות נוספת המקבלת משמעות בפרקנו הוא דמותו של שבנה הסופר:
עיינו בדמותו כפי שמופיעה בספר מלכים ב' פרק י"ח (א' – כ"ח)
השוו זאת לישעיה פרק כ"ב פסוקים ט"ו- סוף הפרק.
מהו הקושי העולה מהשוואת הכתובים?
- ג. מה הם "מי השילוח ההולכים לאט" – מי מכונה כך, ומדוע?
מדוע יהודה מעדיפים את פקח בן רמליהו ורצין מלך ארם על מי השילוח הטובים?
- ד. "לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר" – באיזה קשר מדבר הכתוב?
מהו האירוע עליו מדבר הנביא?
מה משמעותו? מה עושה קשר זה לישראל אשר ביהודה?
- ה. מי הם "המצפצפים והמהגים" – מדוע מכונים כך?
במה ייחדו זבולון ונפתלי שנזכרו בנבואה זו?

(א) ויאמר ה' אלי גליון. פירוש אגרת, י"ח

לוח ובאמרו גדול והוא לא צוה לכתוב בו אלא ארבע תיבות
אולי היו רברים רבים והיה ענינם זה לומר שלל חש בו או לא
היו אלא ארבע תיבות אלה, ותגליון היה גדול למשל על ארץ
ישראל כמו שהיה הגליון גדול והכתב בה מעט כן היחה ארץ
ישראל רחבת ידים והיושבים בה מעט שגלו עשרת השבטים
והיחה חרבה רובה, ופירוש בחרט אנוש, לפי שהיה זה במראה
הנבואה אמר לו שיכתוב זה בחרט אנוש כלל' שלא יחשוב כי זה
שצוה לו לכתוב במראה הנבואה לבד אלא שיעשה כן ממש

הג'ן

ח (א) ויאמר ה' אלי קח לך גליון גדול וגו'.
משפט הנביאים. להיות מושלים ומדמים משל ודמוי בקלקולם
של שונאי ישראל ובפורענותם. אף כאן ישעיה בראותו תוכחה
העלה ושערורית בשומרון שיבא עליהם סנחריב הממחר לשלול
שלל וחש לבח בו. התחיל להנבא בתזקת הנבואה. הראני ה'
גליון גדול לפורענותן של יושבי שומרון שיבא עליהם סנחריב
וימחר לשלול שלל ולבח בו. ורחמן קדוש ישראל אשר נאמן
שמדותיו מתוך כעס שחוק ומתוך רוגז רחמים. אמר לנביא אע"פ
שהראיתך פורענות זו. העידותי לי עדים נאמנים. לנחמה במקדש
שני. וכי מה ענין זכריה לאוריה. אלא תלה הכתוב נבואתו של
זכריה בנבואת אוריה. בנבואת אוריה כתיב ציון שדה תחרש.
ובנבואת זכריה כתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים
ואיש משענתו בידו מרוב ימים. כשם שנתקיים נבואת אוריה
שמה אני ומוכטח אני שיתקיים נבואת זכריה:

הג'ן

(יח) הנה אנכי והילדים וגו'. לאותות.

לשני אותות פורענות פקח כמו שנקרא הילד מהר שלל חש בו ומשועת צית דוד כמו שנקרא הילד
עמנו אל זהו הישוב צענין לפי פשוטו ו

באוריה כתיב כן בגללכם ציון שדה תחרש. וקשה דהא כלל
המקרא לא מלינו פסוק זה מנבואתו של אוריה כי
אם נבואתו של מיכה המורשתי ויש לומר דסמך אהא דאיתא
בספר ירמיה (לח) שנתנבא ירמיה על פורענות ונתקבלו
הכהנים והנביאים להרגו מפני שהיה מדבר פורענות ואמרו להם
השרים אין אנו מסכימין שהרי מיכה דיבר מפורענות ולא נהרג
וגם אוריה וגו' משמע שדבר אוריה כמו מיכה ומה פורענות דבר
מיכה הוא קרא זה והו' כמו שדבר אוריה אצל קשה מנלן דאזתה
נבואה דכתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות היא לעולם הבא
דלמא היא בעולם (א) קודם גאולה וי"ל דממה שהו' אמר בפסוק שני
(פסחים דף סה.) ניחא דקאמר עמידים (נמתיס שיחיו) דכתיב עוד ישבו
זקנים וזקנות ברחובות וילכו על משענותם ועל אלישע שהמיה
המת כתיב משענתו וגמרין משענת דהא קרא ממשענת דאלישע
מה להלן המיה המת אף כלא תחית המתים וא"כ ע"כ הא' נבואה
לעמיד לבא שהרי עבר צית ראשון וצית שני שלא היחה תחית
המתים וניחא הכל והשם יזכרו לראות משיח אמן:

4

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר
הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו
שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין
ור"ע מצחק אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם
מפני מה אתם בוכים אמרו לו מקום שכתוב בו יהוה
הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה אמר
להן לכך אני מצחק דכתיב 'ואעידה לי עדים נאמנים
את אוריה הכהן ואת זכריה בן ירכיהו וכי מה ענין
אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה
במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה
בנבואתו של אוריה באוריה כתיב 'לכן בגללכם
ציון שדה תחרש [וגו'] בזכריה כתיב 'עוד ישבו זקנים
וזקנות ברחובות ירושלים עד שלא נתקיימה נבואתו
של אוריה בידוע
שבנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא נוחמתנו עקיבא נוחמתנו:

הג'ן

(1) את מי השלוח ההולכים לאש. זמלכותא דצית

דוד דמדבר להון צניח כמי שלוחא דנגדין צניח, שלוח מעין הוא ושמו גיחון ושלוח שרצו להסיר את
מלכות צית דוד צימי אחז לפקח בן רמליהו וכאן ניבא על שבנא וסיעתו שרצו למרוד בחזקיהו שמאסו
בו על שראוהו שלא היה צוחר בשולחן מלכים אלא אוכל ליטרי ירק ועוסק בצורה עליו נאמר דדיק
אוכל לשזע נפשו (משלי יג) וראו את פקח בן רמליה אוכל ארבעים סאה גזולות בקינוס סעודה והיו
מליצין על חזקיהו ואומרין זה הגון להיות מלך אין זה מלך אלא רצין בן רמליהו היו ראויין למלוך
בחייהן וזהו ומשוש את רצין וגו' אמר להם הקב"ה אוכלין אתם מתאווי אני מביא עליכם אוכלין
הרבה הנה ה' מעלה עליכם וגו' את מי הנהר העזומים תחת מי השילוח חלשים והנוחמים:

7

מאי קשר רשעים שבנא הוה דריש בתליסר רבוותא חזקיה הוה
דריש בחד סר רבוותא כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלים כתב שבנא
פתקא שרא בנירא שבנא וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא השלימו שנאמר
יכי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חצם על יתר הוה קא מסתפי חזקיה
אמר דילמא חס ושלום נפיה דעתיה דקוב"ה בתר רובא כיון דרובא מימסרי
אינהו נמי מימסרי בא נביא ואמר לו 'לא תאמרן קשר לכל אשר יאמר
העם הוה קשר כלומר קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המנין הלך
לחצוב לו קבר בקברי בית דוד בא נביא ואמר לו 'מה לך פה ומי לך פה
כי חצבת לך פה קבר הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר אמר רב טלטולא
דגברא קשי מדאיתתא ועמך עמה אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא
ועמך עמה וכתיב התם 'ועל שפם יעמה' צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים וגו' תנא הוא ביקש
קלון בית אדניו לפיכך נהפך כבודו לקלון

כה אמר אדני יהוה צבאות לך-בא
אל-הסכן הזה על-שבנא אשר על-הבית: מה-לך פה ומי
לך פה כי-חצבת לך פה קבר חצבי מרום קברו חקקי בסלע
מי-שכן לו: הנה יהוה מטלטלך טלטלה גבר ועמך עמה:

הג'ן

יש רוח ממוזג שמתערב יפה עם העולם והחיים, עם סדרי המעשים והנהגות המדות, איננו נפר כל-כך בפעולתו לעצמו, אבל הוא מגלה את כחו הנאה והמסודר בכל עת שיגיע הדבר לידי תלמוד ולידי מעשה. זהו רוח ההלכה, רוח תורה שבעל-פה, המסדרת את הקדש בארח החיים. כשרוח זה מתוקן ומשוכלל כל צרכו הרי הוא נעשה כסא ובסיס עליון של האגדה העליונה, המשוטטת בגבתי מרומים ותופסת את המאויים הנצחיים, אמנם יש רוח-סער, שאינו מתקשר עם הרוח הממוזג, פורץ הוא גדרים ואינו מחכה לסדור העולמי שיבוסס, לסדרי-החיים ותיאוריהם שיתאחדו במזג הקדש והטוב, ומגבוה ידאה עד עמקי תחתית בלא סדור. לא יוכל להתערב עם חיי בני אדם המסודרים, מוכרח הוא לקחת לו לעזר את החוצפא, העזות ועוד מדות רעות כאלה. לצורך שעה, לעת מלחמה יש שרוח זה נחוץ הוא, אבל אם ירצה להקבע לסדר חיים קבועים לא ירצה, פירות מסודרים וקבועים להיות ראויים למחית דור דורים לא יתן, יתגדר באגדה עליונה, בחכמות נסתרות, בהגיגות עליונים, במחזות גדולים, בפלאים ובמופתים, בתפלה של מסירות נפש, בסגולות של קשור נשמות ובפליאי פליאות של נהורים ושל מחשכים, אבל אותו היושר העליון, האור המתוק המתוקן והמקובל, מימי השלוח ההולכים לאט, זה יחסר לו. בישראל יגלה רק בצורה של סעד לעת רעה, לבצור חיל בעת זעם לעת קרב ומלחמה, והיא באה לתקונה השלם כשהיא מתחזקת ומשתרשת ביהדות העתיקה תורת הפרושים, לכל גדלה, ארכה, עמקה ורחבה, עם כל עמקיה והרריה, עם כל חילה, עזה ותקפה, שהיא כוללת את הכל, את המעלה ואת המטה, עלית ותחתית כרוכים בה. הבא ברשותה ובכח עצמתה אל העליות העליונות, אל הפרדסים הגנוזים, הרי הוא הולך במגדל עז ד' מלא בטחה, וכל ההמון הגדול הנמשך ע"פ תורת אם יוכל לבא לאור חיים נאמנים, מסוגלים לתחיה שלמה, בלא פרץ ובלא יוצאת, ומפנימיות רוחו יחזה חזות הכל ובשובה ונחת יושע.

עליונות רוחו יחזה

צופי הישועה המשיכילים המזהירים כוהר הרקיע⁶, הם הם המביאים את הגאולה, והם הם היודעים לאמר דבר בשם אומר⁷ ודבר ד' בפיהם אמת, והם הגם אדירי הכח, החפצים דוקא בגאולה שלמה, וכל מרכז עבודת-קדשם היא רק אותה הצפיה התמימה, אשר אין בה מום⁸, שרק הרום העליון של גאולה שלמה לה יאתה, ובניה של תורה בנשמתה הפנימית הללו, כל אופים מסודר הוא, קשור וזקוק, לנשמתה של תורה והופעתה, הם המצפים לאור-ד', ולמלוי הכבוד העליון⁹. שומרים הם את עקבות משיחנו¹⁰, יודעים הם שכל העולם ומלואו כל סבכי התולדה וכל יצרי-מעלליה, אינם כי אם צעדים שאורו של משיח הולך וצועד בקרבם. סוכת-דוד הנופלת¹¹ יודעים הם שהיא גם בנפלה מלאה חיים וגבורת נצח והוד, נופלת היא כאשר יפול הארי על טרפו¹², "כרע רבץ כאריה וכלביא — מי יקימנו?"¹³, ובמרומי שמים מעל, בגני העדנים העליונים והתחתונים, במחשכי הארץ היותר אפלים, בשאול ואבדון ובכל חרישות רשע וזכסל, בעריצות של מושלים, עריצים גם משכילים וצדיקים, ובמזימות של מנהלי סיעות פוליטיות, בצבאות-מרומים, ובהיכלי אורים עליונים שכולם אומר כבוד, -

למלא

יד [לג, יז] יַעֲבֹר נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי עַבְדִּי. "אָמַר לוֹ מִבְּקֶשׁ אֶת שְׁנֵהָ שְׂתָף עִמָּךְ בְּעוֹלָמְךָ, אָמַר לוֹ יַעֲבֹר נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי עַבְדִּי. אָמַר לוֹ וְאֵין אַתָּה מִתְנַרָא מִדְּבָסִי וּמִן אִפְרָכִי וּמִן אֶסְטְרָטִילִי (אֶסְטְרָלְטִי), אָמַר לוֹ וְאֵנִי אֶתְנַהֵלָה לְאִטִּי, לְהוֹנִי לְהוֹנִי אֲנִי מְהֵלֵךְ כְּמָה דְתִימָא (ישעיה ח ו) אֶת מִי הַשְׁלַח הַהֲלָכִים לְאִט.

עליונות רוחו יחזה